

FUQAROLIK TARBIYASI ORQALI O'QUVCHI YOSHLARNI TARBIYALASH

Xaydarova Marg'uba In'omovna

Qo'qon DPI katta o'qituvchisi, (PhD),

Risolat Jabaraliyeva

Qo'qon DPI talabasi

Mahliyo Xusanboyeva

Qo'qon DPI talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada "Innonning jamiyatda fuqarolik tarbiyasining vazifalari, mehnat tarbiyasining maqsadi o'quvchilarning mehnatga ongli munosabatini shakllantirishi to'g'risida ma'lumotlar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *fuqarolik vazifalar, vatanparvarlik, baynalmilallik, huquqiy ta'lim-tarbiya.*

Tarbiya - shaxsni maqsadga muvofiq takomillashtirish uchun uyushtirilgan pedagogik jarayon bo'lib, tarbiyalanuvchining shaxsiga muntazam va tizimli ta'sir etish imkonini beradi. Tarbiya jarayoni o'qituvchi va o'quvchi (tarbiyachi va tarbiyalanuvchi)lar o'rtasida tashkil etiluvchi hamda aniq maqsadga yo'naltirilgan hamkorlik jarayonidir. Tarbiya jarayonida tarbiyalanuvchining ongi shakllana boradi, his-tuyg'ulari rivojlanadi, ijtimoiy hayot uchun zarur bo'lgan ijtimoiy aloqalarni tashkil etishga xizmat qiladigan xulqiy odatlar hosil bo'ladi. Mustaqil O'zbekiston Respublikasida shakllanayotgan milliy istiqlol g'oyalari fuqarolarni Respublika Konstitutsiyasida e'tirof etilgan insonparvar, demokratik, huquqiy davlat va huquqiy jamiyatni barpo etishdek ezgu maqsad atrofida birlashtirishga xizmat qiladi. Har bir fuqaroning ijtimoiy-siyosiy, huquqiy faolligini yuzaga keltirish, huquqiy madaniyatini qaror toptirish – fuqarolik (huquqiy) jamiyatning asosiy talabi sanaladi.

Fuqaro-fuqaroligi huquqiy jihatdan e'tirof etilgan hamda muayyan jamiyat a'zosi bo'lgan shaxs. Fuqarolik-insonning Vatan, xalq oldidagi huquq va vazifalari, ijtimoiy va axloq me'yorlariga bo'ysunishi, ijtimoiy faolligini hamda ma'naviy yetukligidir. Fuqarolik – deganda, insonni huquqiy yoki siyosiy -huquqiy tomondan himoyalaniishi va qonuniy manfaatlariningushbu davlat ichida va uning tashqarisida himoyalaniishi tushuniladi. Fuqarolik tarbiyasi fuqarolik tushunchasining mohiyatini anglatish orqali o'quvchilarda yuksak darajadagi fuqarolik madaniyatini shakllantirish, ularni xalq, Vatan, jamiyat manfaatlari yo'lida kurashuvchi fuqarolar etib tarbiyalashga yo'naltirilgan jarayon. Fuqarolik tarbiyasining vazifalari tizimini quyidagilar tashkil etadi: Yosh avlodni doimiy ravishda jamiyatda ustuvor mavqega ega bo'lgan axloqiy va huquqiy me'yorlarga rioya etishga o'rgatib borish. O'quvchilarga fuqarolik huquq va burchlari to'g'risida ma'lumotlar berib borish, ularda fuqarolik faoliyatini tashkil etish borasida ko'nikma va malakalar hosil qilish. O'quvchilarda davlat ramzlariga nisbatan hurmat va muhabbatni qaror toptirish, Respublika Prezidenti sha'ni, or-nomusini himoya qilishga tayorlik hissini shakllantirish. O'quvchilarda xalq o'tmishi, milliy qadriyatlarga nisbatan muhabbat tuyg'usini uyg'otish,

ulardan g'ururlanish, faxrlanish va iftixor hislarini oshirish. Vatan, xalq va millat ishiga sodiqlik o'z manfaatlarini yurt manfaatlari bilan uyg'unlashtira olishga erishish, fidoyi fuqaroni tarbiyalab voyaga yetkazish. Yosh avlodga turli fanlar asoslarini chuqur o'zlashtirish ularning tafakkuri va dunyoqarashini boyitishga, shuningdek, fuqaro sifatida o'z majburiyatlarini to'laqonli anglashlari uchun imkoniyat yaratishni tushuntirib borish maqsadga muvofiqdir. Fidoyilik, intiluvchanlik, tashabbuskorlik, qa'iyat, matonat, uyushqoqlik kabi xislatlar o'quvchilarda fuqarolik tarbiyasini tashkil etish jarayonida tarbiyalanadi. Fuqarolik tarbiyasini tashkil etish uchun ma'lum shart -sharoitlarning mavjudligi taqozo etiladi: O'quv yurtida tashkil etilayotgan ta'lim -tarbiya jarayoni yuksak darajada uyushtirilishi kerak; Fuqarolik tarbiyasini tashkil etish jarayonining muvaffaqiyati o'qituvchi va o'quvchilar jamosiningsaviyasiga bog'liq; tarbiyaviy ishning rejali, uzluksiz, tizimli bo'lishiga erishish; oila, maktab va mahalla o'rtasida o'zaro hamkorlikning yuzaga kelish fuqarolik tarbiyasining muvaffaqiyatini ta'minlaydi; o'quvchilarning axloqiy va huquqiy me'yorlar, umumiy tartibga qat'iy rioya etishga o'rganish, zimmasidagi birinchi to'laqonliado etishlariga qaratish. Fuqarolik tarbiyasini tashkil etishda suhbat, munozara, ma'ruza, bahslardan foydalanish, mashq, test, anketa savollariga javoblar olish kutilgan natijani qo'lga kiritishga imkon beradi. Vatanparvarlik shaxsning o'zi mansub bo'lgan millat, tug'ilib o'sgan vatani tarixidan g'ururlanishi, buguni to'g'risida qayg'urishi hamda uning porloq istiqboliga bo'lgan ishonchini ifoda etuvchi yuksak insoniyfazilat hisoblanadi. Vatanparvar shaxs qiyofasida quyidagi sifatlar namoyon bo'ladi: Vatanga bo'lgan mehr-muhabbat, unga bo'lgan sadoqat. O'zi mansub bo'lgan millat o'tmishini, urf-odatlarini, an'analari va qadriyatlariga sodiqlik. Vatan va millat tarixidan g'ururlanish. Yurtning moddiy, shuningdek, millat tomonidan yaratilgan ma'naviy boyliklarini asrash, ularni ko'paytirish borasida g'amxo'rlik qilish. Vatan ravnaqi va millat taraqqiyoti yo'lida mehnat qilish. Vatan ozodligi va millat erkiga qilmayotgan har qanday tahdidga qarshi kurashish. Vatan millat obro'i, sha'ni, or-nomusini himoya qilish. Vatan ravnaqi va millat taraqqiyotiga nisbatan ishonchga ega bo'lishi. Baynalmilallik o'zga millat va elatlarning haq-huquqlari, erki, urf-odatlarini, an'analari, turmush tarzi, tili hamda vijdon erkinligini hurmat qilish, ularning manfaatlariga ziyon yetkazilmaslikni ifoda etuvchi shaxsga xos ma'naviy -axloqiy fazilatlardan biridir. O'quvchilar o'rtasida vatanparvarlik va baynalmilallik tarbiyasi ularga oid mavzularda suhbat, davra suhbatini, matbuot konferensiyasi, viktorina, uchrashuv, ko'rik -tanlov, bahs -munozaralar tashkil etish kabi shakllarda amalga oshirilishi mumkin. Shuningdek, o'quvchilarni Respublika Baynalmilallik markazi yoki joylardagi Milliy-madaniy Markazlarining faoliyati bilan yaqindan tanishtirish, ayni paytda respublika hududida turli millat va elat vakillarini birlashtiruvchi 138 ta Milliy - madaniy markazlar faoliyat yuritayotgani to'g'risida ma'lumotlar berib, ular tomonidan uyushtirilayotgan tadbirlarga o'quvchilarni faol jalb etish ham ijobiy natijalarni beradi. Huquqiy ta'lim - tarbiya uzluksiz jarayon bo'lib, yoshlikdan boshlab berib borilishi lozim. Bolalar oilada, maktabgacha ta'lim muassasidayoq xulq-atvor qoidalardan xabardor bo'lishi, ma'naviy va ba'zi huquqiy normalar to'g'risida boshlang'ich tushunchalar olishi, kelgusida bu bilimlar kengaytirilishi va chuqurlashtirilishi aniq ifodalangan huquqiy xususiyat kasb etishi zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. J. Hasanboyev, X. A. To'raqulov, I. Sh. Alqarov, N. O'. Usmonov Pedagogika (pedagogika nazariyasi va tarixi). 2011-yil.
2. B. X. Xodjayev Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. 2017-yil.
3. X.Ibragimov, Sh.Abdullayeva.Pedagogika nazariyasi 2008-yil.